

*Dr Vladimir Marjanski**
Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu
ORCID: 0000-0002-2255-4026

ODLUKA SKUPŠTINE O PODNOŠENJU TUŽBE (POKRETANJU SPORA) ZA ISKLJUČENJE ČLANA DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU**

SAŽETAK: Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću je jedan od osnova za prestanak članskog odnosa u višočlanim društvima s ograničenom odgovornošću. Zakon o privrednim društvima razlikuje dva postupka isključenja člana iz društva s ograničenom odgovornošću: 1) isključenje člana odlukom skupštine (tzv. vansudsko isključenje) i 2) isključenje člana odlukom suda, u zavisnosti od razloga zbog kojih se isključenje vrši. Odluka skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana iz društva je u srpskom pravu osnovni preduslov za vođenje spora za isključenje člana kada se u svojstvu tužioca javlja društvo. Iako ova odluka predstavlja samo inicijalni akt kojim se stvara ovlašćenje za podnošenje tužbe za isključenje člana iz društva, njenom detaljnom analizom otvara se niz značajnih pitanja. U vezi sa odlukom skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana iz društva u radu je analizirano nekoliko najznačajnijih pitanja: pitanje pravnog karaktera te odluke i njene veze sa sadržinom tužbe za isključenje člana, pitanja u vezi sa postupkom donošenja ove odluke (pitanje nadležnosti, kvoruma, većine

* e-mail: v.marjanski@pf.uns.ac.rs, redovni profesor.

Rad je rezultat istraživanja na Projektu „Pravna tradicija i novi pravni izazovi“ u 2023. čiji je nosilac Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu.

** Rad je primljen 8. 12. 2023, a prihvaćen je za objavljivanje 22. 12. 2023. godine.

za donošenje odluke, lica sa pravom glasa povodom donošenja te odluke, pitanje ko može inicirati donošenje predmetne odluke), kao i pitanje njene sadržine.

Ključne reči: isključenje člana, odluka skupštine o podnošenju tužbe za isključenje, tužba za isključenje člana iz društva, društvo s ograničenom odgovornošću

UVODNE NAPOMENE

Isključenje člana iz društva je jedan od osnova prestanka članskog odnosa u višečlanim društvima s ograničenom odgovornošću (društva sa dva ili više članova).¹ Isključenje se od drugih pravnih osnova prestanka članskog odnosa u društvu, koji nastupaju na dobrovoljnoj osnovi po osnovu izražene volje člana društva (prenosa celokupnog udela,² istupanja iz društva,³ izvršenja prava nesaglasnog člana⁴ i povlačenja i poništenja udela člana društva⁵), razlikuje po tome što u slučaju isključenja članski odnos prestaje protivno volji člana društva koji se isključuje (tzv. prisilno udaljenje iz društva). U postupku isključenja interesi društva i člana u odnosu na koga je pokrenut postupak isključenja međusobno su suprotstavljeni. Postupak isključenja podrazumeva vertikalni odnos društvo–član u odnosu na koga je pokrenut postupak isključenja, pa je jedna od posledica isključenja člana sticanje sopstvenog udela u korist društva.⁶ Dakle, povodom isključenja iz društva ne uspostavlja se neposredan odnos između članova društva (tzv. horizontalni odnos),⁷ već je reč o

¹ Isključenje iz društva nije moguće kod jednočlanih društava s ograničenom odgovornošću jer bi isključenjem člana društvo ostalo bez članova. Osim toga pravno je nemoguće da jedini član sa 100 % udela sebe isključi iz društva.

² Prenos celokupnog udela moguće je izvršiti ugovorom o prenosu udela na drugog člana društva ili treće lice u skladu sa odredbama čl. 160–175. Zakona o privrednim društvima (*Službeni glasnik RS*, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014. – dr. zakon, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019. i 109/2021. – dalje u tekstu i fusnotama ZPD). Takođe, članu može prestati članski odnos i prenosom celokupnog udela na samo društvo u postupku i pod uslovima koji su predviđeni za sticanje sopstvenog udela društva koji su regulisani čl. 157. ZPD.

³ Istupanje iz društva se vrši u skladu sa odredbama čl. 187–193. ZPD.

⁴ Izvršenje prava nesaglasnog člana vrši se u skladu sa odredbama čl. 474–477. ZPD.

⁵ Povlačenje i poništenje udela člana vrši se u skladu sa odredbama čl. 155. ZPD.

⁶ V.: ZPD, čl. 157, st. 2, t. 2.

⁷ Primera radi isključenje se ne sprovodi zbog neposredne povrede interesa članova društva (npr. zbog toga što je nekom od članova neposredno pričinjena šteta od strane drugog člana društva), već zbog povrede interesa društva kao posebnog subjekta prava.

odnosu između društva i člana (tzv. vertikalni odnos).⁸ Čak i kad se postupak radi isključenja iz društva vodi po osnovu derivativne tužbe koju podnosi određeni član u svoje ime, a za račun društva,⁹ ni tada se ne radi o odnosu između članova, jer se ta tužba podnosi za račun to jest u interesu društva čiji je interes suprotstavljen interesu člana u odnosu na koga se vodi postupak za isključenje.¹⁰

Zakon o privrednim društvima razlikuje dva postupka isključenja člana iz društva s ograničenom odgovornošću: 1) isključenje člana odlukom skupštine (tzv. vansudsko isključenje)¹¹ i 2) isključenje člana odlukom suda,¹² u zavisnosti od razloga zbog kojih se isključenje vrši.¹³ Isključenje člana odlukom skupštine društva moguće je samo iz dva razloga: zbog neizvršenja obaveze uplate odnosno unošenja uloga u društvo i zbog neizvršenja obaveze vršenja

⁸ Isključenje se vrši zbog povrede interesa društva kao posebnog subjekta prava (primera radi zbog neizvršenja obaveze uplate odnosno unošenja uloga, neizvršenja obaveze na dodatne uplate, prouzrokovanja štete društvu, neizvršenja posebnih dužnosti prema društvu, zbog sprečavanja ili otežavanja poslovanja društva i dr.).

⁹ V.: ZPD čl. 196, st. 7.

¹⁰ Naročito je važna obaveza lojalnog postupanja člana prema društvu. Svaki član treba da doprinese ostvarivanju zajedničkog cilja zbog kojeg je društvo osnovano. V.: Jurić, D., (2023). „Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1/2023, 270.

¹¹ V.: ZPD, čl. 195. i 179, st. 5–7. U vezi sa isključenjem člana odlukom skupštine videti opširnije kod Šogorov, S. (2012). „Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću odlukom skupštine (kaduciranje)“. *Pravo i privreda*, 4–6/2012, 63–73.

¹² V.: ZPD, čl. 196–197.

¹³ Detaljnija analiza razloga za isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću odlukom suda izvršena je u radu: Šogorov, S. (2012). „Razlozi isključenja člana iz društva s ograničenom odgovornošću odlukom suda“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1/2012, 63–73. Za razliku od prava Republike Srbije, pravo Republike Hrvatske ne polazi od razloga za isključenje kao osnove razlikovanja postupaka za isključenje, već pravi razliku između isključenja na osnovu osnivačkog akta („temeljem društvenog ugovora“) kojim se onda moraju urediti određeni uslovi (ko može predložiti isključenje, razlozi za isključenje i dr.), postupak i posledice isključenja člana iz društva i isključenje na osnovu odluke suda („temeljem sudske odluke“) koje se može zasnivati samo na tzv. važnom razlogu. V.: opširnije kod Jurić, D., (2023). „Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1/2023, 269–289. Prema čl. 420, st. 3. Zakona o trgovačkim društvima Republike Hrvatske (*Narodne novine* br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23): „Važan razlog za isključenje člana iz društva je njegovo ponašanje kojim se onemogućuje ili znatno otežava postizanje cilja društva pa se zbog toga njegov ostanak u društvu čini za društvo nepodnošljivim.“ Slična rešenja kao i pravo Hrvatske, sadrže i austrijsko i nemačko pravo. Za pravo Austrije videti opširnije kod Günthner, S. (2021). *Der Ausschluss des Gesellschafters aus wichtigem grund bei der GMBH nach der Gesb-reform – Diplomarbeit*. Universität Linz, 2021.

dotatnih uplata.¹⁴ S druge strane, isključenje člana odlukom suda moguće je iz razloga određenih osnivačkim aktom ili iz drugih opravdanih razloga, a naročito ako član društva: 1) namerno ili grubom nepažnjom prouzrokuje štetu društvu, 2) ne izvršava posebne dužnosti prema društvu propisane Zakonom o privrednim društvima ili osnivačkim aktom i 3) svojim radnjama ili propuštanjem, protivno osnivačkom aktu, zakonu i dobrim poslovnim običajima sprečava ili u značajnoj meri otežava poslovanje društva.¹⁵

Institut isključenja člana iz društva s ograničenom odgovornošću je veoma kompleksan, a naročito u delu koji se odnosi na isključenje člana odlukom suda. Isključenje člana odlukom suda, iako prvenstveno spada u materiju kompanijskog prava, u značajnoj meri obuhvata i segmente građansko-procesnog prava, jer u vezi sa svojom primenom sadrži niz odredbi procesno-pravnog karaktera koje su delom obuhvaćene materijalno-pravnim zakonom tj. Zakonom o privrednim društvima.

U postupku isključenja člana iz društva odlukom suda moguće su dve vrste tužbi: 1) direktna tužba društva radi isključenja člana¹⁶ i 2) derivativna tužba¹⁷ radi isključenja člana.¹⁸ U zavisnosti od vrste tužbi razlikuju se i uslovi za otpočinjanje postupka isključenja pred sudom.

Kako obim ovog rada ne bi dozvolio analizu čitavog postupka isključenja člana na osnovu odluke suda, autor se opredelio da se predmet razmatranja u ovom radu odnosi pretežno na odluku skupštine društva o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana društva s ograničenom odgovornošću i sa njom povezana pitanja. Dodatni razlog iz kog se autor opredelio za detaljnu analizu ove vrste odluke skupštine leži u činjenici da se u uporednom pravu ona veoma retko sreće kao preduslov za podnošenje tužbe za isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću odlukom suda.¹⁹

Odluka skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana iz društva je u srpskom pravu osnovni preduslov za vođenje spora za isključenje člana kada se u svojstvu tužioca javlja društvo. Iako ova odluka

¹⁴ V.: ZPD, čl. 195. i 179, st. 5–7.

¹⁵ V.: ZPD, čl. 196, st. 1.

¹⁶ V.: ZPD, čl. 196, st. 1–5.

¹⁷ V.: ZPD, čl. 196, st. 6.

¹⁸ U vezi sa derivativnom tužbom za isključenje člana iz društva videti opširnije kod Veličković, J. (2020). *Derivativna tužba*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 185–190.

¹⁹ Ovu vrstu odluke ne poznaju pravo Nemačke, Austrije i Hrvatske. Odluku skupštine o podnošenju tužbe poznaje pravo Slovenije. Videti Zakon o gospodarskih družbah, čl. 501. (*Uradni list RS*, št. 65/09. – uradno prečišćeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13. – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19. – ZPosS, 158/20. – ZIntPK-C, 18/21, 18/23. – ZDU-10 in 75/23).

predstavlja samo inicijalni akt kojim se stvara ovlašćenje za podnošenje tužbe za isključenje člana iz društva, kada se kao tužilac javlja društvo, njenom detaljnom analizom otvara se niz značajnih pitanja. U vezi sa odlukom skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana iz društva važno je analizirati nekoliko pitanja: pitanje pravnog karaktera odluke skupštine i njenu vezu sa sadržinom tužbe za isključenje člana, pitanja u vezi sa postupkom donošenja ove odluke (pitanje nadležnosti, kvoruma, većine za donošenje odluke, lica sa pravom glasa povodom donošenja te odluke, pitanje ko može inicirati donošenje predmetne odluke), kao i pitanje njene sadržine.

S obzirom na to da se spor radi isključenja člana može voditi po osnovu direktne (klasične) tužbe društva ili po osnovu derivativne (indirektne) tužbe, treba istaći da je odluka o podnošenju tužbe (odluka o pokretanju spora) za isključenje člana društva neophodan preduslov za vođenje spora radi isključenja člana samo u slučaju kada je podnosilac tužbe društvo (tzv. direktna tužba).

ODLUKA SKUPŠTINE O PODNOŠENJU TUŽBE (POKRETANJU SPORA) ZA ISKLJUČENJE ČLANA

Opšte napomene

Osnovni preduslov za vođenje postupka po tužbi društva (tzv. direktna tužba) za isključenje člana odlukom suda je postojanje odluke skupštine društva o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje. Društvo može tužbom koju podnosi nadležnom sudu zahtevati isključenje člana društva.²⁰ Odluku o podnošenju tužbe donosi skupština u skladu sa odredbama ZPD.²¹

Kada se analiziraju odredbe ZPD u vezi sa ovom odlukom skupštine, ono što se prvo može zapaziti jeste da se ona označava različitim nazivima u pojedinim delovima zakonskog teksta. U čl. 196. ZPD koji je posvećen postupku isključenja člana odlukom suda pominje se Odluka o podnošenju tužbe za isključenje člana društva.²² S druge strane, u čl. 200. ZPD koji je posvećen delokrugu skupštine društva s ograničenom odgovornošću ona se označava kao Odluka o pokretanju spora za isključenje člana društva.²³ Čini se da je terminološki ispravniji izraz Odluka o podnošenju tužbe za isključenje člana jer se njenim donošenjem još ne pokreće spor radi isključenja člana. Sudski

²⁰ V.: ZPD, čl. 196, st. 1.

²¹ V.: ZPD, čl. 196, st. 2.

²² V.: ZPD, čl. 196, st. 3.

²³ V.: ZPD, čl. 200, st. 1, t. 16.

spor radi isključenja člana, ne počinje donošenjem te odluke, već trenutkom podnošenja tužbe radi isključenja člana iz društva. S druge strane, donošenje odluke skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana iz društva predstavlja samo preduslov za podnošenje tužbe za isključenje člana društva, kada se u svojstvu tužioca u tom sudskom sporu javlja društvo.

Pravni karakter odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana i veza sa tužbom za isključenje člana

Nezavisno od pomenutih terminoloških razlika u vezi sa nazivom ove odluke u različitim delovima zakonskog teksta, nesporno je da se ovom odlukom ne odlučuje neposredno o statusu člana društva. Član društva se predmetnom odlukom ne isključuje iz društva i ona nije neposredni pravni osnov prestanka članskog odnosa. Sledstveno tome, takva odluka nije pravni osnov kojim bi se izdejstvovalo brisanje člana iz registra tj. registraciju prestanka članskog odnosa u APR.²⁴

Sa materijalnopravnog aspekta predmetna odluka ima samo karakter inicijalnog akta čijim se donošenjem stvara ovlašćenje za podnošenje tužbe tj. vođenje spora za isključenje člana iz društva odlukom suda. Podnošenju tužbe za isključenje kada se u svojstvu tužioca javlja društvo, mora prethoditi odluka skupštine društva o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana. U tom smislu ova odluka skupštine razlikuje se od odluke o isključenju člana iz društva, koju skupština može doneti samo u slučaju neizvršenja obaveze uplate odnosno unošenja uloga²⁵ i neizvršenja obaveze vršenja dodatnih uplata,²⁶ a koja za razliku od odluke skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana, predstavlja neposredan pravni osnov za prestanak članskog odnosa i registraciju brisanja člana tj. prestanka članskog odnosa iz registra.

Kao inicijalni akt, odluka o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana društva vodi ka sudskom sporu radi isključenja člana iz razloga određenih osnivačkim aktom ili iz drugih opravdanih razloga (pojedini su primerično navedeni zakonom),²⁷ koji ne predstavljaju dva gorepomenuta

²⁴ To mogu biti samo odluka skupštine o isključenju člana zbog neizvršenja obaveze uplate odnosno unošenja uloga i neizvršenja obaveze na dodatne uplate i pravnosnažna presuda suda o isključenju člana iz društva.

²⁵ V.: ZPD, čl. 195, st. 1. a u vezi sa čl. 48, st. 7.

²⁶ V.: ZPD, čl. 179, st. 5.

²⁷ Prema čl. 196, st. 1. to su sledeći primerično navedeni razlozi: „Ako član društva: 1) namerno ili grubom nepažnjom prouzrokuje štetu društvu, 2) ne izvršava posebne dužnosti prema društvu propisane Zakonom o privrednim društvima ili osnivačkim aktom i

razloga (neizvršenje činidbe uloga ili dodatne uplate). U tom smislu ovakvom odlukom skupštine samo se formira i izražava volja društva da tužbom pokrene spor za isključenje člana.²⁸ Kao što je gore pomenuto sudski spor radi isključenja člana, međutim, ne počinje donošenjem te odluke, već trenutkom podnošenja tužbe radi isključenja člana iz društva, kao aktom kojim se ta skupštinska odluka realizuje, a gde donošenje skupštinske odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana predstavlja samo stvaranje ovlašćenja za društvo da podnese tužbu radi isključenja člana iz društva.

Sa procesnog aspekta podnošenje tužbe radi isključenja člana od strane društva, u svojstvu tužioca, bez prethodnog donošenja odluke skupštine o pokretanju spora za isključenje člana društva, nije dozvoljeno i neminovno bi vodilo odbačaju tužbenog zahteva. Jedinstven je stav domaće sudske prakse da je odluka skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana preduslov, tj. procesna pretpostavka za vođenje ovog spora po osnovu tzv. direktne tužbe društva za isključenje člana. Bez donošenja takve odluke nedostajao bi pravnovaljani akt o formiranju i izražavanju volje društva za preduzimanje procesne radnje – podnošenje tužbe radi isključenja člana. Prema vladajućem stavu sudske prakse sa procesnog aspekta:

„Odluka skupštine o podnošenju tužbe je posebna procesna pretpostavka – uslov dozvoljenosti tužbe, a ne pitanje aktivne legitimacije, koje se ne može ni postaviti, jer je u ovim sporovima uvek i samo aktivno legitimisano društvo,²⁹ a pasivno legitimisan član čije se isključenje traži.“³⁰

S obzirom na to da tužba za isključenje člana predstavlja akt kojim se realizuje tj. praktično ostvaruje skupštinska odluka o podnošenju tužbe (pokretanju spora) i volja društva da se upusti u spor radi isključenja člana, ona se mora odnositi na istog člana odnosno članove koji su označeni u odluci. Ovo iz razloga što je tužba za isključenje člana izraz pravnog kontinuiteta sprovođenja odluke o podnošenju tužbe radi njegovog isključenja. U tom smislu

3) svojim radnjama ili propuštanjem, protivno osnivačkom aktu, zakonu i dobrim poslovnim običajima sprečava ili u značajnoj meri otežava poslovanje društva.”

²⁸ U vezi sa pravnom prirodom skupštinske odluke videti opširnije kod Arsić, Z., Marjanski, V. (2018). *Pravo privrednih društava*. Novi Sad, 255–256.

²⁹ U pravu Republike Slovenije, kao aktivno legitimisano lice (tužilac) u postupku radi isključenja člana može se javiti, pored društva, bilo koji član društva, nezavisno od procenta udela koji poseduje. U slučaju tužbe društva za isključenje člana koju podnosi uprava društva neophodno je prethodno doneti odluku skupštine o podnošenju tužbe. V.: *Zakon o gospodarskih družbah*, čl. 501.

³⁰ Iz odgovora na pitanja privrednih sudova utvrđenih na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj dana 26. 11. 2014. i 27. 11. 2014. i na sednici Odeljenja za privredne prestupe i upravno-računske sporove održanoj dana 3. 12. 2014. – *Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 4/2014).

važno je da sud u svakom konkretnom slučaju izvrši procenu veze skupštinske odluke o podnošenju tužbe i same tužbe. To se prvenstveno odnosi na lica – članove u odnosu na koje se tužbom pokreće spor radi isključenja.

Naime, odluka o podnošenju tužbe i tužba radi isključenja člana mogu se odnositi isključivo na članove društva s ograničenom odgovornošću. U sporu radi isključenja kao tužena strana tj. pasivno legitimisano lice može biti samo član društva čije se isključenje prethodnom skupštinskom odlukom o podnošenju tužbe radi isključenja traži. Ova tužba se ne može odnositi na lica koja nisu članovi društva (npr. direktore, članove nadzornog odbora, stvarne vlasnike po različitim osnovima, ukoliko ta lica istovremeno nisu članovi društva).³¹ Članom društva s ograničenom odgovornošću smatra se lice koje je u registru registrovano kao vlasnik udela. Svojstvo člana društva stiče se danom registracije vlasništva nad udelom u skladu sa zakonom o registraciji.³² S druge strane, svojstvo člana društva prestaje danom registracije prestanka svojstva člana društva u skladu sa zakonom o registraciji.³³ Iz navedenog proističe da tuženi može biti samo lice koje je registrovano kao član u APR, a ne i tzv. stvarni vlasnici po različitim osnovima koji nisu istovremeno i članovi društva.

Zbog neophodne pravne veze između skupštinske odluke o podnošenju tužbe i same tužbe, tužba se mora odnositi na istog člana odnosno članove koji su naznačeni u skupštinskoj odluci. Kako se skupštinska odluka o podnošenju tužbe može istovremeno odnositi na veći broj članova, isti članovi moraju se označiti i kao lica protiv kojih se podnosi tužba (tuženi). Tužbom svakako ne mogu biti obuhvaćeni oni članovi društva u odnosu na koje nije doneta odluka o podnošenju tužbe, niti lice koje na dan podnošenja tužbe nije član društva (drugo lice). Ipak, postavlja se pitanje kako postupiti ukoliko se tužba istovremeno odnosi na člana društva koji je obuhvaćen odlukom o podnošenju tužbe i člana i/ili neko drugo lice (npr. direktora društva) koje nije obuhvaćeno navedenom odlukom. U tom slučaju bi trebalo da dođe do delimičnog odbijanja tužbenog zahteva u odnosu na onog člana ili neko drugo lice koje nije obuhvaćeno skupštinskom odlukom. Razlika je samo u tome što bi u odnosu na člana koji nije obuhvaćen skupštinskom odlukom tužba bila odbačena zbog nepostojanja ovlašćenja za vođenje spora u odnosu na njega (nepostojanja skupštinske odluke o podnošenju tužbe – pokretanju spora u odnosu na njega), a u odnosu na drugo lice koje nije član društva odbijena zbog nedostatka pasivne legitimacije jer lice koje nije član društva uopšte ne može biti obuhvaćeno ovom vrstom tužbe, nezavisno od toga šta je pisalo u skupštinskoj odluci.

³¹ V.: Zakon o evidenciji stvarnih vlasnika (*Službeni glasnik RS*, br. 41/2018, 91/2019, 105/2021. i 17/2023), čl. 3, t. 3.

³² ZPD, čl. 143, st. 1.

³³ ZPD, čl. 143, st. 2.

Osim navedenog, pored toga što tuženi član mora imati status člana društva na dan donošenja odluke o podnošenju tužbe i na dan podnošenja tužbe, on mora zadržati taj status i za vreme čitavog trajanja spora kako bi spor u vezi sa njegovim isključenjem mogao opstati. Ukoliko nakon podnošenja tužbe njemu prestane članski odnos po nekom drugom osnovu (na primer, prenese celokupan udeo na drugo lice, istupi iz društva³⁴ i dr.) spor radi isključenja se okončava zbog daljeg nedostatka pravnog interesa na strani tužioca i nedostatka pasivne legitimacije na strani tuženog. Sporno je, međutim, kojim procesnim aktom se okončava ovaj postupak: odbijanjem tužbenog zahteva ili odbačajem tužbenog zahteva. Prema stavu domaće sudske prakse prigovor nepostojanja pasivne legitimacije je materijalno-pravni prigovor koji vodi odbijanju tužbenog zahteva, a nedostatak pravnog interesa odbačaju tužbenog zahteva.³⁵ Ipak, ako povučemo analogiju sa odredbama o pobijanju odluke skupštine društva, prestanak članskog odnosa podnosioca tužbe vodi odbačaju tužbenog zahteva za pobijanje odluke skupštine. Ako tokom postupka po tužbi tužilac prestane da bude akcionar društva, nadležni sud će odbaciti zahtev za poništaj odluke, a odlučiti o zahtevu za naknadu štete ako je takav zahtev postavljen.³⁶ Ovako formulisana odredba iz ZPD verovatno polazi od shvatanja da je licu (akcionaru/članu) za pobijanje odluke skupštine prvenstveno prestao pravni interes (a ne samo aktivna legitimacija) za dalje vođenje postupka, a nedostatak pravnog interesa vodi odbačaju tužbenog zahteva, za razliku od nedostatka aktivne ili pasivne legitimacije koji vodi odbijanju tužbenog zahteva. Usko posmatrajući spor za isključenje iz ugla tuženog, u slučaju prestanka članskog odnosa tuženog člana društva tokom trajanja spora za isključenje, zbog daljeg odsustva pasivne legitimacije tužbeni zahtev za isključenje treba odbiti. Posmatrajući, međutim, spor iz ugla tužioca (društva), odsustvo daljeg pravnog interesa za vođenje spora za isključenje lica koje više nije član društva vodilo bi odbačaju tužbenog zahteva.³⁷

³⁴ Postoje stavovi u domaćoj sudskoj praksi da se, u slučaju paralelnog vođenja postupaka istupanja i isključenja, postupak istupanja prekida do pravnosnažnog okončanja postupka isključenja po osnovu sudske odluke. Ipak, ovakav stav ne treba prihvatiti kao apsolutno ispravan, a naročito kada je postupak istupanja iz opravdanog razloga pred sudom prvi pokrenut, a onda preostali članovi društva na skupštini donesu odluku o podnošenju tužbe za isključenje tog člana iz društva i društvo podnese tužbu za isključenje člana radi prekida postupka istupanja iz opravdanog razloga koji je ranije pokrenut. U vezi sa istupanjem iz društva s ograničenom odgovornošću videti opširnije kod Marjanski, V. (2016). „Istupanje iz društva s ograničenom odgovornošću“. *Pravo i privreda*, 4–6/2016, 120–143.

³⁵ V.: Sentencu iz rešenja Vrhovnog kasacionog suda RŽ g 602/2015 od 1. 10. 2015. godine utvrđena 30. 5. 2016. godine na sednici Odeljenja za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku

³⁶ V.: ZPD, čl. 376, st. 5.

³⁷ „Pravni interes za vođenje postupka i aktivna legitimacija su različite kategorije, pa je posledica nepostojanja pravnog interesa odbačaj zahteva, dok nedostatak aktivne ili

Pitanje pravne veze između skupštinske odluke o podnošenju tužbe i tužbe naročito se komplikuje u odnosu na pitanja činjeničnog osnova (događaja) i razloga povodom kojih se tužba podnosi, ali će to pitanje biti obrađeno u okviru razmatranja o sadržini skupštinske odluke o podnošenju tužbe za isključenje člana.

Dalje, s obzirom na to da se spor radi isključenja člana može voditi po osnovu direktne (klasične) tužbe društva ili po osnovu derivativne (indirektne) tužbe, treba istaći da je odluka o podnošenju tužbe (odluka o pokretanju spora) za isključenje člana društva neophodna procesna pretpostavka samo u slučaju kada je podnosilac tužbe društvo (tzv. direktna tužba). U slučaju derivativne tužbe, koju član podnosi u svoje ime a za račun društva, upravo je izostanak volje društva da inicira spor za isključenje člana (izostanak takve odluke, postojanje odluke kojom se odbija zahtev za pokretanje postupka tzv. negativna odluka ili nepodnošenje tužbe nakon donošenja odluke o pokretanju spora za isključenje) jedna od procesnih pretpostavki za vođenje spora za isključenje člana po osnovu derivativne tužbe. Naime, ukoliko na zahtev člana koji poseduje udeo koji predstavlja najmanje 5 % osnovnog kapitala društva, skupština u roku od dva meseca od dana podnošenja zahteva ne odluči o zahtevu za podnošenje tužbe za isključenje člana ili odbije zahtev ili se tužba ne podnese u roku od 30 dana od dana donošenja odluke o podnošenju tužbe, član koji je podneo zahtev ima pravo da, u naknadnom roku od 30 dana, podnese tužbu sudu u svoje ime, a za račun društva. Dakle, izostanak donošenja ove odluke u roku od dva meseca od dana podnošenja zahteva, postojanje odluke kojom se odbija zahtev za pokretanje spora radi isključenja člana (tzv. negativna odluka) ili izostanak izvršenja te odluke koje se manifestuje kao nepodnošenje tužbe u roku od 30 dana od dana donošenja odluke o podnošenju tužbe, predstavljaju ispunjenje procesne pretpostavke za podnošenje derivativne tužbe u naknadnom roku od 30 dana od strane podnosioca zahteva (tzv. inicijatora donošenja takve odluke).

pasivne legitimacije podrazumeva meritorno odlučivanje odnosno odbijanje zahteva.“ Sen-tenca iz rešenja Vrhovnog kasacionog suda PŽ g 602/2015. od 1. 10. 2015. godine utvrđena 30. 5. 2016. godine na sednici Odeljenja za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

Nadležnost za donošenje odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana društva

Zakonopisac je predvideo da se volja društva za preduzimanje ove procesne radnje (tužbe za isključenje člana) može formirati i izraziti samo odlukom skupštine društva.³⁸ Donošenje odluke o podnošenju tužbe za isključenje člana je u isključivoj nadležnosti skupštine društva.³⁹ Saglasno tome nije dopušteno da tu volju u ime i za račun društva formira i izrazi bilo koji drugi organ (npr. nadzorni odbor ili direktor društva) ili član društva kao pojedinac ili članovi društva kao grupa van skupštine društva. Čak i kada suštinski tu odluku donosi jedini član društva sa pravom glasa u vezi sa tim pitanjem (npr. kod dvočlanog društva – tužba radi isključenja drugog člana),⁴⁰ predmetna odluka se donosi u funkciji skupštine društva. Kada je društvo dvočlano, tada skupštinu i kvorum čini drugi član društva, čiji se glas jedino računa prilikom utvrđivanja potrebnog broja glasova za donošenje odluke o podnošenju tužbe za isključenje drugog člana društva, pa se smatra da je ovakva odluka skupštine doneta u skladu sa navedenom zakonskom regulativom.⁴¹

Prilikom procene ispunjenosti procesnih uslova za podnošenje tužbe za isključenje člana sud proverava da li je odluka o podnošenju tužbe doneta od strane jedinog za to nadležnog organa – skupštine društva. Odredba čl. 196, st. 2. ZPD: „Odluku o podnošenju tužbe iz st. 1. ovog člana donosi skupština u skladu sa odredbama ovog zakona“ je imperativnog karaktera i ne dopušta drugačije uređenje osnivačkim aktom. Takođe, i odredba čl. 200, st. 1, t. 16. u kojoj je propisano da Skupština odlučuje o pokretanju spora za isključenje člana iz društva je imperativnog karaktera, iz čega nedvosmisleno proističe da ovu odluku može doneti isključivo skupština društva.

³⁸ Norme iz čl. 200, st. 1. ZPD o nadležnostima skupštine društva s ograničenom odgovornošću su imperativnog karaktera pa se te nadležnosti (pored ostalog i odluka o podnošenju tužbe tj. pokretanju spora za isključenje) ne mogu osnivačkim aktom preneti u nadležnost drugih organa društva. U pomenutom članu nema odrednice „osim ako osnivačkim aktom nije drugačije određeno“.

³⁹ V.: čl. 196, st. 2. i čl. 200, st. 1, t. 16.

⁴⁰ Prilikom donošenja sudske odluke povodom ovakve tužbe treba biti posebno oprezan da ona ne bude izraz poremećenih odnosa između dva člana društva, već prvenstveno ugroženosti interesa društva.

⁴¹ Iz odgovora na pitanje: „Da li odluku o podnošenju tužbe iz čl. 196, st. 1. Zakona o privrednim društvima, kojom se zahteva isključenje člana društva, može doneti drugi član društva, u funkciji skupštine, u situaciji kada je društvo dvočlano, članovi imaju jednake udele, a osnivačkim aktom je propisano da sve odluke skupština donosi saglasnošću oba člana?“ utvrđenog na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj dana 26. 11. 2014. i 27. 11. 2014. godine i na sednici Odeljenja za privredne presteupe i upravno-računske sporove održanoj dana 3. 12. 2014. godine (*Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 4/2014).

Iniciranje donošenja odluke

Iniciranje donošenja odluke moguće je po osnovu utvrđenog predloga te tačke dnevnog reda zajedno sa pozivom za održavanje sednice skupštine koju, po pravilu, saziva direktor odnosno nadzorni odbor u slučaju dvodomnog upravljanja društvom.⁴² Osnivačkim aktom, međutim, može se predvideti da skupštinu može sazvati i član društva ili neko drugo lice. Izuzetno sednicu skupštine mogu sazvati i članovi društva sa određenim glasačkim cenzusom (procentom glasova). Naime, sednica skupštine obavezno se saziva kada to u pisanom obliku zahtevaju članovi društva koji imaju ili zastupaju najmanje 10 % glasova, ako osnivačkim aktom nije određeno da to pravo imaju i članovi koji zajedno imaju ili zastupaju manji procenat glasova.⁴³ Ako direktor, odnosno nadzorni odbor ne sazove sednicu skupštine u roku od tri dana od dana prijema zahteva, tako da dan održavanja sednice bude najkasnije 15 dana od dana prijema zahteva, podnosioci tog zahteva mogu sami sazvati sednicu skupštine u roku od osam dana od dana isteka tog roka za održavanje sednice skupštine. Dakle, u vezi sa sazivanjem skupštine na kojoj bi se raspravljalo i odlučivalo povodom odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana iz društva na osnovu „direktne“ tužbe društva važe opšta pravila koja se inače primenjuju u slučaju sazivanja skupštine društva s ograničenom odgovornošću. Opšta pravila se primenjuju i u vezi sa nekim drugim pitanjima, kao npr. u vezi sa mestom održavanja sednice, načinom obaveštavanja članova, dnevnim redom i dr.⁴⁴

Pored gore navedenih subjekata (direktora, nadzornog odbora kao kolegijalnog organa ili članova društva koji imaju ili zastupaju najmanje 10 % glasova, ako osnivačkim aktom nije određeno da to pravo imaju i članovi koji zajedno imaju ili zastupaju manji procenat glasova) koji mogu neposredno, u svojstvu sazivara, sazvati sednicu skupštine čija bi tačka dnevnog reda bila donošenje odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana, moguće je da sednica skupštine bude sazvana sa predmetnom tačkom dnevnog reda i po inicijativi lica čija je inicijalna namera bila ne da izdejstvuje donošenje odluke o podnošenju tužbe za isključenje člana kao procesne pretpostavke za podnošenje direktne tužbe društva, već da obezbedi postojanje procesnih pretpostavki za podnošenje derivativne tužbe. Naime, ukoliko na zahtev člana koji poseduje udeo koji predstavlja najmanje 5 % osnovnog kapitala društva, skupština u roku od dva meseca od dana podnošenja zahteva ne odluči o zahtevu za podnošenje tužbe za isključenje člana ili odbije zahtev ili se tužba

⁴² ZPD, 202, st. 2.

⁴³ V.: ZPD, 202, st. 3.

⁴⁴ V.: ZPD, čl. 203–212.

ne podnese u roku od 30 dana od dana donošenja odluke o podnošenju tužbe, član koji je podneo zahtev ima pravo da, u naknadnom roku od 30 dana, podnese tužbu sudu u svoje ime, a za račun društva (tzv. derivativna tužba). Dakle, može se desiti da skupština usvoji zahtev ovog lica i donese odluku o podnošenju tužbe radi isključenja člana, te da konačno društvo i podnese direktnu tužbu. Donošenjem takve odluke po osnovu zahteva (inicijative) lica koje je imalo nameru da podnese derivativnu tužbu i podnošenjem tužbe društva (tzv. direktne tužbe) po osnovu te odluke, sprečava se vođenje postupka po osnovu derivativne tužbe i postupak se dalje odvija po osnovu direktne tužbe društva.

Ovakvo formulisanje procesnih pretpostavki za podnošenje derivativne tužbe za isključenje člana može stvoriti probleme u slučaju društava koja imaju tri ili više članova. Naime, ukoliko je, na primer, reč o društvu u kojem postoji tri člana, gde, na primer, podnosilac zahteva poseduje 5% učešća u osnovnom kapitalu, član čije se isključenje zahteva poseduje 40% udela (on nema pravo glasa i glasovi se ne uračunavaju u kvorum) i treći član poseduje 55% udela,⁴⁵ treći član u dogovoru sa onim čije se isključenje zahteva, može da glasa za donošenje odluke o podnošenju tužbe za isključenje, kako bi sprečio donošenje negativne odluke kojom bi zahtev bio odbijen, osujetio vođenje postupka po osnovu derivativne tužbe i zadržao kontrolu nad vođenjem daljeg postupka za isključenje putem direktne tužbe društva (npr. preko svog punomoćnika i sl.). Tada, međutim, ostaje sporno pitanje da li podnosilac zahteva može da učestvuje u sporu radi isključenja barem u svojstvu umešača na strani tužioca (društva) u skladu sa opštim pravilima o stupanju člana društva u parnicu u svojstvu umešača. Naime, norma kojom se reguliše učešće umešača isključivo se odnosi na one tužbe koje se podnose zbog povrede posebnih dužnosti. Prema čl. 80, st. 1. ZPD ako je društvo podnelo tužbu iz čl. 64. (povreda dužnosti pažnje), čl. 67. (povreda pravila o odobravanju poslova u kojima postoji lični interes), čl. 71. (povreda dužnosti izbegavanja sukoba interesa), čl. 74. (povreda dužnosti čuvanja poslovne tajne) i čl. 76. ZPD (povreda pravila o zabrani konkurencije), član društva koji je od društva zahtevao podnošenje te tužbe može od suda pred kojim se vodi postupak zahtevati da mu dozvoli da stupi u parnicu kao umešač na strani tužioca.⁴⁶

Kod većine normi kojima su regulisane posledice povreda posebnih dužnosti, međutim, na koje upućuje norma iz čl. 80. ZPD o mogućem učešću umešača, isključenje člana kao posebna posledica povrede posebnih dužnosti nije ni predviđena (isključenje je predviđeno kao moguća posledica samo kod povrede dužnosti čuvanja poslovne tajne i povrede poštovanja pravila o

⁴⁵ Naravno, moguće su najrazličitije varijante u vlasničkoj strukturi, pa je u tekstu dat primer samo ilustrativno radi lakšeg razumevanja moguće pravne situacije.

⁴⁶ V.: ZPD, čl. 80, st. 1.

zabrani konkurencije). Stoga se postavlja pitanje da li je uopšte moguće učešće u svojstvu umešača onog člana koji je podneo zahtev za donošenje odluke o podnošenju tužbe za isključenje člana, po osnovu čl. 196. ZPD, a koja je podneta zbog povrede onih posebnih dužnosti kod kojih posledice isključenja nema, a naročito kada se postupak po tužbi za isključenje člana vodi iz razloga koji ne predstavljaju povredu posebnih dužnosti. Osim toga, tužbu zbog povrede dužnosti pažnje društvo može podneti samo protiv lica iz čl. 61, st. 1, t. 4. i 5. (direktora, članova nadzornog odbora, zastupnika, prokurista i likvidacionog upravnika), a ne i protiv člana društva (pa čak i ne protiv člana sa značajnim učešćem u kapitalu ili kontrolnog člana).

Pored toga, analogna primena čl. 80. ZPD o potencijalnom učešću umešača koji je podneo zahtev za donošenje odluke o podnošenju tužbe, problematična je i s aspekta karaktera inicijalnog zahteva. Naime, inicijalni zahtev se u slučaju primene čl. 80. ZPD odnosi na donošenje odluke o podnošenju tužbe za utvrđenje da su povređene posebne dužnosti, gde je eventualno isključenje samo jedna od mogućih posledica povrede i to samo kod dve posebne dužnosti (povrede dužnosti čuvanja poslovne tajne i povrede poštovanja pravila o zabrani konkurencije). Dakle, taj zahtev se tada izvorno i ne odnosi na donošenje odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana, a tužba zbog povrede posebnih dužnosti i tužba za isključenje imaju različit karakter i regulisane su u različitim delovima zakonskog teksta. Osim toga, tužba zbog povrede posebnih dužnosti je utvrđujuća (deklaratorna) tužba, a tužba za isključenje člana ima karakter preobražajne (kondemnatorne) tužbe.⁴⁷

Navedeni problem bi bio rešen ukoliko bi čl. 196. ZPD, koji se odnosi na postupak isključenja člana na osnovu sudske odluke, bio dopunjen odredbom o mogućem učešću člana koji je podneo zahtev za donošenje odluke o podnošenju tužbe za isključenje, u svojstvu umešača na strani tužioca, u daljem sporu koje bi društvo po osnovu direktne tužbe vodilo radi isključenja člana.

⁴⁷ „Preobražajna tužba je konstitutivnog karaktera kojom se u slučaju njenog usvajanja menja dotadašnji položaj i odnosi učesnika u postupku, jer se njom vrši nastanak, promena ili uspostavljanje određenih subjektivnih prava. Preobražaj u pravu nastaje tek nastupom pravnosnažnosti preobražajne sudske odluke, tako da tužilac u parnici ne može na drugačiji način da ostvari nameravanu pravnu zaštitu. Ostvarivanje preobražajnog prava sudskim putem mora biti određeno odredbama materijalnog prava, zbog čega za preobražajne tužbe važi princip ograničenog broja – *numerus clausus*.“ Iz obrazloženja presude Vrhovnog kasacionog suda Prev. 383/2020 od 3. 12. 2020. godine.

Kvorum, pravo glasa i većina za donošenje odluke

U vezi sa vršenjem prava glasa i kvorumom za održavanje sednice skupštine povodom tačke dnevnog reda koja bi se odnosila na donošenje odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana iz društva, pored opštih pravila, važe i određena specifična pravila. Naime, član društva ne može glasati u skupštini kad se donosi odluka o njegovom isključenju ili pokretanju spora protiv njega i angažovanju punomoćnika društva za zastupanje u tim slučajevima.⁴⁸ Takođe, glasovi člana društva čije je pravo glasa isključeno ne uzimaju se u obzir prilikom utvrđivanja kvoruma za odlučivanje povodom te tačke dnevnog reda.⁴⁹ Ovakva pravila u našem ZPD otvaraju mogućnost da i tzv. manjinski članovi iniciraju isključenje tzv. većinskog člana iz društva. Ovakvo zakonsko rešenje je u skladu sa drugim sistemskim rešenjima iz srpskog ZPD, gde posebne dužnosti, po pravilu, ne terete sve članove društva s ograničenom odgovornošću već samo one sa značajnim učešćem u osnovnom kapitalu i/ili kontrolnog člana društva,⁵⁰ a neizvršavanje posebnih dužnosti je predviđeno kao jedan od naročito opravdanih razloga za isključenje člana iz društva.⁵¹ Iako su pomenute odredbe u vezi sa isključenjem prava glasa i kvorumom za održavanje sednice skupštine društva potpuno opravdane, imajući u vidu sistematiku i cilj zakona (zaštita interesa društva i manjinskih članova), treba imati u vidu da su u vezi sa primenom ovih odredbi u specifičnim situacijama moguće zloupotrebe radi obezbeđivanja postojanja odluke kao procesne pretpostavke za vođenje sudskog postupka radi isključenja člana iz društva o čemu će više reći biti tokom razmatranja o sadržini odluke.

Odluku o podnošenju tužbe za isključenje donosi skupština u skladu sa odredbama ZPD. U vezi sa većinom za donošenje skupštinske odluke važe opšta pravna pravila koja se odnose na ostale skupštinske odluke kod kojih nije posebno propisana dvotrećinska kvalifikovana većina za njihovo donošenje.⁵² U skladu sa tim, odluka o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana donosi se običnom većinom glasova prisutnih članova koji imaju pravo glasa o određenom pitanju, osim ako osnivačkim aktom nije određen veći broj glasova.⁵³

⁴⁸ V.: ZPD, čl. 214, st. 1, t. 2. i 3.

⁴⁹ V.: ZPD, čl. 214, st. 3.

⁵⁰ V.: ZPD, čl. 61, st. 1, t. 2.

⁵¹ V.: ZPD, čl. 196, st. 1, t. 2.

⁵² V.: ZPD, čl. 211, st. 2..

⁵³ V.: ZPD, čl. 211, st. 1.

Sadržina odluke

U vezi sa sadržinom ove odluke prvo treba primetiti da nije reč o odluci koja prema ZPD ima propisane bitne (minimalne) elemente, kao što je to slučaj sa nekim drugim skupštinskim odlukama (npr. odlukom o povećanju ili odlukom o smanjenju osnovnog kapitala).⁵⁴ Propisivanje minimalnih bitnih elemenata je uglavnom karakteristično za one odluke koje se obavezno registruju u Agenciji za privredne registre. Odluka o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana ne registruje se u Agenciji za privredne registre. Moguće je eventualno izdejstvovati registraciju zabeležbe spora koji se vodi povodom isključenja određenog člana, ali to ne predstavlja registraciju odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana, niti takva odluka predstavlja propratni dokument registracije takve vrste zabeležbe.⁵⁵

Prema mišljenju autora, bitni elementi prema prirodi ove odluke su označenje člana na kojeg se odluka odnosi i događaj (činjenična osnova) iz kojeg proističu razlozi za isključenje člana na osnovu odluke suda. S druge strane, označenje opravdanih razloga za isključenje u smislu njihove pravne kvalifikacije i označenje punomoćnika (davanje punomoćja) za zastupanje u sporu za isključenje člana predstavljaju fakultativne, ali u praksi česte elemente ove odluke. Vodeći računa o obimu ovog rada i činjenici da je pitanje davanja punomoćja za zastupanje društva u postupku radi isključenja člana detaljno analizirano u jednom nedavno objavljenom naučnom radu,⁵⁶ predmet analize u ovom radu neće obuhvatiti to pitanje.

Označenje člana/članova na koje se odluka odnosi

S obzirom na to da je svrha ove odluke da se stvori ovlašćenje za društvo da podnese tužbu za isključenje člana društva, odluka mora sadržati označenje

⁵⁴ Npr. odluka o smanjenju osnovnog kapitala u skladu sa ZPD mora sadržati razlog smanjenja, obim smanjenja i označenje da li se smanjenje sprovodi u skladu sa normama o zaštiti poverilaca. V.: ZPD, 147, st. 5.

⁵⁵ Prema čl. 2, st. 1, t. 13. Zakona o postupku registracije u Agenciji za privredne registre (*Službeni glasnik RS*, br. 99/2011, 83/2014, 31/2019. i 105/2021): „Zabeležba jeste opis podataka i dokumenata koji su kao takvi propisani kao predmet zabeležbe ili opis podataka i dokumenata koji po oceni registratora predstavljaju činjenice od značaja za pravni promet, a u vezi su sa podacima i dokumentima koji su predmet registracije.“ Zabeležba spora se vrši po registracionoj prijavi tužioca uz koju se dostavlja dokaz o pokretanju postupka, a ne odluka skupštine o podnošenju tužbe za isključenje člana iz društva.

⁵⁶ U vezi sa detaljnom analizom ovog pitanja videti kod: Veličković, J. (2023). „Zastupanje društva u sporu radi isključenja člana.“ *Poslovni izazovi*, 247–270. Autor deli mišljenje sa autorkom pomenutog rada u vezi sa tim da je u isključivoj nadležnosti skupštine i donošenje odluke o imenovanju punomoćnika u sporu protiv člana društva, pa i u sporu koji se vodi radi isključenja člana iz društva.

člana društva u odnosu na koga se želi podneti tužba i o čijem će eventualnom isključenju iz društva odlučivati sud. Označenje člana društva mora biti učinjeno na način da se iz odluke nedvosmisleno može izvesti zaključak o kom licu – članu društva je reč. Dakle, član u odnosu na koga se donosi odluka skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za njegovo isključenje iz društva mora biti određen ili barem odrediv.

Kao što je već navedeno, odluka o podnošenju tužbe i sama tužba mogu se odnositi isključivo na članove društva s ograničenom odgovornošću. U sporu radi isključenja kao tužena strana tj. pasivno legitimisano lice može biti samo član društva čije se isključenje prethodnom skupštinskom odlukom o podnošenju tužbe radi isključenja traži. Ova tužba se ne može odnositi na lica koja nisu članovi društva (npr. direktore, članove nadzornog odbora, stvarne vlasnike po različitim osnovima, ukoliko ta lica istovremeno nisu članovi društva). Članom društva s ograničenom odgovornošću smatra se lice koje je u registru registrovano kao vlasnik udela. Svojstvo člana društva stiče se danom registracije vlasništva nad udelom u skladu sa zakonom o registraciji.⁵⁷ S druge strane, svojstvo člana društva prestaje danom registracije prestanka svojstva člana društva u skladu sa zakonom o registraciji.⁵⁸ Iz navedenog proističe da tuženi, pa shodno tome i lice u odnosu na koga se donosi odluka o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje, može biti samo lice koje je registrovano kao član odnosno vlasnik udela u Agenciji za privredne registre.

Jedno od spornih pitanja u vezi sa označenjem člana na koga se odnosi odluka skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje jeste da li ova odluka mora biti pojedinačna, tj. da li je u odnosu na svakog člana neophodno doneti posebnu odluku ili je moguća i zajednička odluka koja bi se istovremeno odnosila na veći broj članova društva (tzv. kolektivna odluka)? Čisto jezičko tumačenje čl. 196. ZPD nas upućuje na zaključak da odluka treba da bude doneta u odnosu na svakog člana posebno. Naslov čl. 196. ZPD glasi: „Isključenje člana odlukom suda.“ Dalje, prema čl. 196, st. 1 ZPD „...društvo može tužbom koju podnosi nadležnom sudu zahtevati isključenje člana društva...“ I ostale odredbe čl. 196. ZPD nas upućuju na to da je reč o jednini. Ipak, prema našem mišljenju, ovakvo jezičko tumačenje je neodrživo iz sledećih razloga.

Prvo, u određenim situacijama se iz praktičnih razloga i eventualnog budućeg uspeha u sporu, odluka o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana zapravo mora odnositi istovremeno na veći broj članova društva (npr. kada se tužba podnosi protiv većeg broja lica koji predstavljaju

⁵⁷ V.: ZPD, čl. 143, st. 1.

⁵⁸ V.: ZPD, čl. 144, st. 2.

značajno učešće u osnovnom kapitalu ili zajedno imaju svojstvo kontrolnog člana društva). To bi, na primer, bila situacija u kojoj se odluka donosi u odnosu na kontrolnog člana, koji je povredio neke posebne dužnosti, ali gde se kontrolnim članom ne može označiti jedno lice tj. jedan član društva. Ovo proističe iz pojma kontrolnog člana definisanog sledećim odredbama ZPD. Naime, većinsko učešće u osnovnom kapitalu postoji ako jedno lice, samostalno ili sa drugim licima koja sa njim deluju zajedno, poseduje više od 50 % prava glasa u društvu.⁵⁹ Smatra se da je određeno lice kontrolni član društva uvek kada to lice samostalno ili sa povezanim licima poseduje većinsko učešće u osnovnom kapitalu društva.⁶⁰ Kontrola podrazumeva pravo ili mogućnost jednog lica, samostalno ili sa drugim licima koja sa njim zajednički deluju, da vrši kontrolni uticaj na poslovanje drugog lica putem učešća u osnovnom kapitalu, ugovora ili prava na imenovanje većine direktora, odnosno članova nadzornog odbora.⁶¹ Dakle, ukoliko se kontrolni uticaj na poslovanje društva ostvaruje zajedničkim delovanjem većeg broja članova društva ili članova koji su međusobno povezani u skladu sa ZPD, tada se odlukom o pokretanju postupka radi isključenja moraju obuhvatiti svi ti članovi društva.⁶²

Drugo, ovde se može povući i analogija sa odredbama čl. 179. i 195. ZPD kojima se regulišu slučajevi kada se odlukom skupštine neposredno isključuje član iz društva, nezavisno od toga što odluka o isključenju člana na osnovu odluke skupštine ima drugačiji pravni karakter i domašaj u odnosu na odluku skupštine o pokretanju postupka radi isključenja člana na osnovu sudske odluke. Kao što je u uvodnim razmatranjima pomenuto isključenje člana odlukom skupštine društva (neposredno isključenje člana odlukom skupštine, bez vođenja sudskog postupka) moguće je samo iz dva razloga: zbog neizvršenja obaveze uplate odnosno unošenja uloga u društvo i zbog neizvršenja obaveze vršenja dodatnih uplata. Skupštinska odluka o isključenju člana može se doneti samo u odnosu na sve članove društva koji nisu izvršili svoju obavezu uplate odnosno unošenja uloga ili obavezu vršenja dodatnih uplata.⁶³ Dakle, odluku skupštine o isključenju člana iz pomenutih razloga moguće je

⁵⁹ ZPD, čl. 62, st. 3.

⁶⁰ ZPD, čl. 62, st. 5.

⁶¹ V.: ZPD, čl. 62, st. 4.

⁶² U domaćoj sudskoj praksi prihvaćen je stav da se odluka o podnošenju tužbe može odnositi na veći broj članova društva istovremeno i u skladu sa tim i tužbom radi isključenja člana može biti obuhvaćen veći broj lica. U vezi sa tim videti Presudu Privrednog Apelacionog suda Pž 7888/14 od 28. 1. 2015. koja se odnosila na veći broj članova koji su zajedno predstavljali značajno učešće u osnovnom kapitalu predmetnog društva i Presudu Vrhovnog kasacionog suda donetu po reviziji u istom predmetu Prev. 132/2015 od 17. 9. 2015. godine.

⁶³ V.: ZPD, čl. 195, st. 2. i 179, st. 6.

doneti samo istovremeno u odnosu na sve članove društva koji nisu izvršili pomenute obaveze, a ne selektivno i pojedinačno u odnosu na neke od njih.

Na osnovu svega navedenog teško je opravdati potpuno drugačiji stav koji bi govorio u prilog tome da se odluka o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana na osnovu sudske odluke mora doneti u odnosu na svakog člana posebno. Ovo i iz razloga što ne postoji odredba o tome da se u odnosu na svakog člana mora doneti pojedinačna odluka tj. odredba o eventualnoj zabrani da se istom odlukom označi veći broj članova. Konačno, u slučaju donošenja odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana iz društva ne postoji ni odredba o tome da se uopšte mora doneti odluka u odnosu na sve članove kod kojih su se stekli razlozi za isključenje na osnovu sudske odluke, kao što je to inače slučaj kada se donosi odluka skupštine o isključenju člana zbog neizvršenja obaveze uplate odnosno unošenja uloga ili obaveze vršenja dodatnih uplata.

Ipak, tumačenje da je dopuštena skupštinska odluka koja bi se istovremeno odnosila na veći broj članova društva nije bez mana jer može otvoriti mogućnost za zloupotrebe u određenim specifičnim slučajevima. Naime, ukoliko se zauzme stav da je istom odlukom moguće obuhvatiti veći broj članova društva u odnosu na koje se želi pokrenuti spor radi isključenja, problem može nastati u društvima koja imaju tri ili više članova u vezi sa pitanjem ko ima pravo glasa prilikom donošenja te odluke. Primera radi, ukoliko je reč o društvu s ograničenom odgovornošću sa tri člana, gde jedan poseduje 10 % udela, drugi 40 % udela, a treći 50 % udela, član koji ima 10 % udela⁶⁴ može samostalno doneti odluku o pokretanju postupka isključenja ostala dva člana iako je svestan da su se razlozi za isključenje stekli samo kod jednog člana (npr. onog koji ima 50 % udela). Član koji ima 40 % udela biva označen u odluci kao lice protiv koga se pokreće postupak, ne zbog toga što su se kod njega stekli razlozi za isključenje, već u cilju da se on onemogući da glasa o predmetnoj odluci jer član društva ne može glasati u skupštini kad se donosi odluka o njegovom isključenju ili pokretanju spora protiv njega i angažovanju punomoćnika društva za zastupanje u tim slučajevima.⁶⁵ Na taj način se dobija odluka koja predstavlja procesnu pretpostavku za podnošenje tužbe radi isključenja člana. Ovde je procesna pretpostavka suštinski izdejstvovana radi vođenja postupka isključenja protiv trećeg člana, vlasnika 50 % udela, kod koga su se stvarno stekli razlozi za isključenje.⁶⁶ Pravni status člana sa 40 %

⁶⁴ Primer je dat samo ilustrativno. Moguće su različite kombinacije u vlasničkoj strukturi.

⁶⁵ V.: ZPD, čl. 214.

⁶⁶ O tzv. problemu glasanja „u paketu“ u odnosu na više članova na koje se odluka odnosi videti opširnije kod Stefanović, Z., Stanivuk, B., Trninić Šišović, J., Tasić, S.,

udela, iz našeg primera, kod koga se nisu stekli razlozi za isključenje je dalje irelevantan jer sud u odnosu na njega može odbiti tužbeni zahtev ili se čak u odnosu na njega kasnije može povući tužbeni zahtev, ali je ovakvom vrstom zloupotrebe zapravo izdejtstvovana procesna pretpostavka za vođenje postupka protiv trećeg člana, vlasnika 50 % udela, kod koga su se stvarno stekli razlozi za isključenje.⁶⁷

Izloženi problem je svakako relativizovan uvođenjem mogućnosti podnošenja derivativne tužbe izmenama i dopunama ZPD iz 2018. Naime, kada određeni član, inicijator pokretanja postupka za isključenje, nije siguran u ishod glasanja povodom donošenja odluke o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana, a pri tome poseduje potreban cenzus za podnošenje derivativne tužbe za isključenje člana, gorepomenuti problem može izbeći ulaskom u postupak za ispunjavanje procesnih pretpostavki za podnošenje derivativne tužbe koje su gore objašnjene.

Činjenična osnova i razlozi za isključenje kao sadržina odluke

Na prvom mestu treba razlikovati događaj tj. činjenični osnov iz kojeg proističu razlozi za isključenje od samih razloga za isključenje člana odlukom suda. S jedne strane, opis jednog ili više događaja predstavljaju činjeničnu građu koja potkrepljuje navode da su izvršene radnje ili propusti od strane člana društva, a koji su suprotni interesima društva i mogu izazvati nastanak razloga za isključenje. S druge strane opravdani razlozi za isključenje člana iz društva predstavljaju pravnu kategoriju tj. primenu pravne kvalifikacije na događaj odnosno konkretnu činjeničnu osnovu.

Odluka skupštine o podnošenju tužbe za isključenje člana, prema našem mišljenju, treba da sadrži opis jednog ili više događaja tj. činjenični osnov iz koga proističe postojanje opravdanih razloga za podnošenje tužbe za isključenje člana. Događaj tj. činjenični osnov iz koga proističe postojanje opravdanih razloga za podnošenje tužbe za isključenje člana treba da predstavlja deo obrazloženja skupštinske odluke o podnošenju tužbe. Bez navođenja događaja ne može se znati uzrok donošenja takve odluke, niti se može uopšte izvesti zaključak zbog čega se donosi odluka koja je usmerena na pokretanje postupka radi

Cumbo, V., Martić-Rollinger, V. (2018). *Komentar zakona o privrednim društvima*. Nova Pazova – Beograd, 228–229.

⁶⁷ U ovakvoj situaciji, postavlja se pitanje na koji način zaštititi interes člana koji je zloupotrebom onemogućen da glasa o predmetnoj odluci (u našem primeru član sa 40 % udela), ali i interes člana protiv koga je zloupotrebom prava suštinski izdejtstvovana procesna pretpostavka za vođenje postupka (član sa 50 % udela). U tom slučaju postoji mogućnost podnošenja tužbe radi pobijanja odluke skupštine.

isključenja člana. Osim toga, kako se odlukom skupštine o podnošenju tužbe za isključenje člana stvara ovlašćenje za društvo da podnese tužbu za isključenje na osnovu sudske odluke, bez navođenja događaja tj. barem minimalnog opisa činjeničnog osnova, takvo ovlašćenje za podnošenje tužbe bilo bi manjkavo. Prema našem mišljenju, izostanak navođenja događaja doveo bi u pitanje postojanje procesne pretpostavke za vođenje spora za isključenje člana. Osim toga, opis jednog ili više događaja tj. činjenični osnov iz koga proističe postojanje opravdanih razloga za isključenje člana je obavezan deo sadržine tužbe za isključenje jer je na tužiocu (društvu) teret dokazivanja postojanja i opravdanosti razloga za isključenje člana na osnovu odluke suda. Takođe, s obzirom na to da odluka o podnošenju tužbe sadrži opis jednog ili više događaja tj. činjenični osnov iz koga proističe postojanje opravdanih razloga za podnošenje ove tužbe, mišljenja smo da se tužba sadržinski mora barem osloniti na događaj(e) iz koga/kojih proističu razlozi za isključenje. Sadržinski opis događaja se ne mora u potpunosti poklapati sa sadržinom obrazloženja odluke. U svakom slučaju ne smeta ukoliko je događaj detaljnije opisan u tužbi nego što je to učinjeno u obrazloženju odluke. Ipak, događaj opisan u tužbi ne sme u potpunosti da se razlikuje od onog koji je naveden u obrazloženju skupštinske odluke. Na primer, u skupštinskoj odluci je navedeno da će se tužba za isključenje podneti zbog toga što je član društva koristio imovinu društva za svoje lične potrebe ili potrebe sa njim povezanih lica (povreda dužnosti izbegavanja sukoba interesa), a u tužbi se navede neki potpuno drugi događaj iz koga proističe tužba za isključenje člana (npr. odavanje informacija koje predstavljaju poslovnu tajnu).

Isključenje člana odlukom suda moguće je iz razloga određenih osnivačkim aktom ili iz drugih opravdanih razloga, a naročito ako član društva: 1) namerno ili grubom nepažnjom prouzrokuje štetu društvu, 2) ne izvršava posebne dužnosti prema društvu propisane Zakonom o privrednim društvima ili osnivačkim aktom i 3) svojim radnjama ili propuštanjem, protivno osnivačkom aktu, zakonu i dobrim poslovnim običajima sprečava ili u značajnoj meri otežava poslovanje društva.⁶⁸

Iako odluka skupštine o podnošenju tužbe za isključenje člana, po pravilu, sadrži navođenje konkretnih razloga za isključenje člana u smislu njihove pravne kvalifikacije, navođenje tih razloga nije neophodno s aspekta ispunjenosti procesnih pretpostavki za podnošenje tužbe, jer sud svakako nije vezan pravnom kvalifikacijom navedenih razloga u odluci o podnošenju tužbe

⁶⁸ V.: ZPD, čl. 196, st. 1. u vezi sa kritikom pojedinih zakonom primerično navedenih opravdanih razloga za isključenje člana odlukom suda (naročito onog pod tačkom 1) videti više kod Šogorov, S. (2012). „Razlozi isključenja člana iz društva s ograničenom odgovornošću odlukom suda“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1/2012, 68.

(pokretanju spora) za isključenje člana. Ovakav stav zastupljen je i u domaćoj sudskoj praksi:

„Iako bi raspravljanje na skupštini, koje prethodi odluci, podrazumevalo i raspravljanje o razlozima za takvo postupanje (uzroci isključenja), u samoj odluci o podnošenju tužbe za isključenje, takvi razlozi ne moraju biti izričito navedeni. U tom smislu odluka skupštine predstavlja samo procesnu pretpostavku za vođenje parničnog postupka po tužbi koju podnosi društvo, a o osnovanosti razloga za isključenje, koji su bili povod donošenja odluke o podnošenju tužbe za isključenje, će se raspravljati i odlučivati u parničnom postupku.“⁶⁹

Ukoliko su u odluci o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana i tužbi navedeni različiti razlozi za isključenje, ali koji proističu iz istog ili sličnog događaja (činjeničnog osnova), to ne bi trebalo da predstavlja problem. Naime, moguće je da lica koja su sastavljala odluku nisu na ispravan način izvršila pravnu kvalifikaciju razloga za isključenje, a da je kasnije stručno lice (npr. advokat) prilikom sastavljanja tužbe izvršio drugačiju pravnu kvalifikaciju razloga (npr. u odluci se kao razlog navodi povreda dužnosti pažnje, a u tužbi se kao razlog navede povreda dužnosti izbegavanja sukoba interesa i sl.). Ovo naročito zbog toga što ni sud nije vezan pravnom kvalifikacijom razloga navedenih ne samo u skupštinskoj odluci, već ni u samoj tužbi.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Odluka skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana u uporednom pravu se veoma retko sreće kao preduslov za podnošenje tužbe za isključenje člana iz društva odlukom suda. S druge strane, u srpskom pravu je ova odluka skupštine osnovni preduslov za vođenje spora za isključenje člana na osnovu odluke suda, kada se u svojstvu tužioca javlja društvo.

Za razliku od odluke skupštine o isključenju člana, koja se može doneti samo iz razloga neizvršenja obaveze uplate odnosno unošenja uloga ili neizvršenja obaveze na dodatne uplate i koja predstavlja neposredan pravni osnov za prestanak članskog odnosa isključenjem, odluka skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) radi isključenja po odluci suda, ne predstavlja neposredni pravni osnov za prestanak članskog odnosa.

⁶⁹ V.: Odgovori na pitanja privrednih sudova koji su utvrđeni na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj dana 3. 11. 2015, 4. 11. 2015. i 26. 11. 2015. godine i na sednici Odeljenja za privredne prestupe i upravno-računske sporove održanoj dana 30. 11. 2015. godine (*Sudska praksa privrednih sudova – Bilten*, br. 4/2015).

Iako je ova odluka skupštine samo inicijalni akt kojim se stvara ovlašćenje za podnošenje tužbe za isključenje, kada se kao tužilac u sudskom postupku javlja društvo, njenom detaljnom analizom otvara se niz značajnih pitanja. Predmet analize u ovom radu bila su najznačajnija pitanja u vezi sa ovom odlukom skupštine: pitanje njenog pravnog (materijalno-pravnog i procesnog) karaktera i veze sa sadržinom tužbe za isključenje člana, pitanja u vezi sa postupkom donošenja ove odluke (pitanje nadležnosti, kvoruma, većine za donošenje odluke, lica sa pravom glasa povodom donošenja te odluke, pitanje ko može inicirati donošenje predmetne odluke), kao i pitanje njene sadržine.

Sa materijalno-pravnog aspekta predmetna odluka ima samo karakter inicijalnog akta čijim se donošenjem stvara ovlašćenje za podnošenje tužbe tj. vođenje spora za isključenje člana iz društva na osnovu sudske odluke. U tom smislu ovakvom odlukom skupštine samo se formira i izražava volja društva da tužbom pokrene spor za isključenje člana. Kao što je gore pomenuto, sudski spor radi isključenja člana, međutim, ne počinje donošenjem te odluke, već trenutkom podnošenja tužbe za isključenje člana iz društva, kao aktom kojim se ta skupštinska odluka realizuje.

Sa procesnog aspekta podnošenje tužbe radi isključenja člana, bez prethodnog donošenja odluke skupštine o pokretanju spora za isključenje člana društva, nije dozvoljeno i neminovno bi vodilo odbačaju tužbenog zahteva. Jedinstven je stav domaće sudske prakse da je odluka skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana preduslov, tj. procesna pretpostavka za vođenje ovog spora po osnovu tzv. direktne tužbe društva za isključenje člana.

S obzirom na to da tužba za isključenje člana predstavlja akt kojim se realizuje tj. praktično ostvaruje skupštinska odluka o podnošenju tužbe (pokretanju spora) i volja društva da se upusti u spor radi isključenja člana, ona se mora odnositi na istog člana odnosno članove koji su označeni u odluci i na isti događaj (isti ili sličan činjenični osnov) iz kojeg proističu razlozi za isključenje člana. Ovo iz razloga što je tužba za isključenje člana izraz pravnog kontinuiteta sprovođenja odluke o podnošenju tužbe radi njegovog isključenja. U tom smislu važno je da sud u svakom konkretnom slučaju izvrši odgovarajuću procenu pravne veze skupštinske odluke o podnošenju tužbe i same tužbe.

U vezi sa navedenim treba razlikovati događaj tj. činjenični osnov iz kojeg proističu razlozi za isključenje od samih razloga za isključenje člana na osnovu sudske odluke. S jedne strane, opis jednog ili više događaja predstavljaju činjeničnu građu koja potkrepljuje navode da su izvršene radnje ili propusti od strane člana društva, koji su suprotni interesima društva i mogu izazvati nastanak razloga za isključenje. S druge strane, tzv. opravdani razlozi za isključenje člana iz društva predstavljaju pravnu kategoriju tj. primenu pravne kvalifikacije na događaj odnosno konkretnu činjeničnu osnovu.

Odluka skupštine o podnošenju tužbe za isključenje člana, prema našem mišljenju, treba da sadrži opis jednog ili više događaja tj. činjenični osnov iz koga proističe postojanje opravdanih razloga za podnošenje tužbe za isključenje člana. Kako je tužba za isključenje člana izraz pravnog kontinuiteta donete skupštinske odluke o podnošenju tužbe, ona se sadržinski mora osloniti na događaj(e) iz koga/kojih proističu razlozi za isključenje. S druge strane, iako odluka skupštine o podnošenju tužbe za isključenje člana, po pravilu, sadrži i navođenje konkretnih razloga za isključenje člana u smislu njihove pravne kvalifikacije, navođenje tih razloga nije neophodno s aspekta ispunjenosti procesnih pretpostavki za podnošenje tužbe, jer sud svakako nije vezan pravnom kvalifikacijom navedenih razloga, ne samo u odluci o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje člana, već ni u samoj tužbi za isključenje. U skladu sa navedenim, ukoliko su u odluci o podnošenju tužbe i tužbi navedeni različiti razlozi za isključenje u smislu njihove pravne kvalifikacije, ali koji proističu iz istog ili sličnog događaja (činjeničnog osnova), to ne bi trebalo da predstavlja problem.

Pored svega navedenog, u radu su otvorena pojedina sporna pitanja u vezi sa ovom odlukom. Tu prvenstveno mislimo na sporno pitanje da li se odlukom skupštine o podnošenju tužbe (pokretanju spora) za isključenje iz društva može istovremeno obuhvatiti veći broj članova društva. Iako je u vezi sa ovim pitanjem izveden zaključak da je tako nešto pravno moguće, a u pojedinim situacijama i nužno, istovremeno je ukazano na pojedine mane ovakvog rešenja. Konačno, iako je zapravo izostanak ove odluke na prethodni zahtev člana koji poseduje udeo koji predstavlja najmanje 5% osnovnog kapitala društva, jedna od mogućih procesnih pretpostavki za podnošenje derivativne tužbe za isključenje člana iz društva, u radu su uočene pojedine slabosti ZPD u vezi sa uređenjem ove tužbe u delu ZPD koji je posvećen postupku isključenja člana odlukom suda.

LITERATURA

- Arsić, Z., Marjanski, V. (2018). *Pravo privrednih društava*. Novi Sad: Pravni fakultet u Novom Sadu.
- Jurić, D., (2023). „Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1/2023, 269–289.
- Marjanski, V. (2016). „Istupanje iz društva s ograničenom odgovornošću“. *Pravo i privreda*, 4–6/2016, 120–143.
- Stefanović, Z., Stanivuk, B., Trninić Šišović, J., Tasić, S., Cumbo, V., Martić-Rollinger, V. (2018). *Komentar zakona o privrednim društvima*. Nova Pazova – Beograd.

Stefan Günthner, *Der Ausschluss des gesellschafters aus wichtigem grund bei der GMBH nach der Gesb-reform – Diplomarbeit*, Universität Linz, 2021.

Šogorov, S. (2012). „Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću odlukom skupštine (kaduciranje)“. *Pravo i privreda*, 4–6/2012, 63–73.

Šogorov, S. (2012). „Razlozi isključenja člana iz društva s ograničenom odgovornošću odlukom suda“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1/2012, 63–73.

Veličković, J. (2020). *Derivatívna tužba*. Beograd: Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet.

Veličković, J. (2023). „Zastupanje društva u sporu radi isključenja člana“. *Poslovni izazovi*, 247–270.

Propisi

Zakon o evidenciji stvarnih vlasnika (*Službeni glasnik RS*, br. 41/2018, 91/2019, 105/2021. i 17/2023).

Zakon o privrednim društvima (*Službeni glasnik RS*, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014. – dr. zakon, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019. i 109/2021).

Zakon o gospodarskih družbah Republike Slovenije (*Uradni list RS*, št. 65/09. – uradno prečišćeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13. – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19. – ZPosS, 158/20. – ZIntPK-C, 18/21, 18/23. – ZDU-10 in 75/23).

Zakon o postupku registracije u Agenciji za privredne registre (*Službeni glasnik RS*, br. 99/2011, 83/2014, 31/2019. i 105/2021).

Zakon o trgovačkim društvima Republike Hrvatske (*Narodne novine*, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23).

Sudska praksa

Odgovori na pitanja privrednih sudova koji su utvrđeni na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj dana 26. 11. 2014. i 27. 11. 2014. godine (*Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 4/2014).

Odgovori na pitanja privrednih sudova koji su utvrđeni na sednici Odeljenja za privredne sporove Privrednog apelacionog suda održanoj dana 3. 11. 2015, 4. 11. 2015. i 26. 11. 2015. godine i na sednici Odeljenja za privredne prestupe i upravno-računske sporove održanoj dana 30. 11. 2015. godine (*Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 4/2015).

Presuda Vrhovnog kasacionog suda Prev. 132/2015 od 17. 9. 2015.

Presuda Vrhovnog kasacionog suda Prev. 383/2020 od 3. 12. 2020.

Presuda Privrednog Apelacionog suda Pž 7888/14 od 28. 1. 2015.

Sentenca iz rešenja Vrhovnog kasacionog suda Rž g 602/2015 od 1. 10. 2015. utvrđena 30. 5. 2016. na sednici Odeljenja za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.